

बीमा समिति

कुपण्डोल, ललितपुर

सेवा: बीमा समिति सेवा
श्रेणी: अधिकृत द्वितीय
समूह: प्रशासन
पद: उप निर्देशक
परीक्षाको किसिम: खुल्ला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षा

खण्ड क
पाठ्यक्रम योजना

प्रथम चरण: लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क: ३००

पत्र	बिषय	पूर्णांक	उत्तिर्णाङ्क	समय	परीक्षा प्रणाली
प्रथम	ब्यवस्थापन, आयोजना ब्यवस्थान तथा वित्त (Management, Project Management and Finance)	१००	४०	४ घण्टा	बिषयगत
द्वितीय	अर्थशास्त्र तथा अनुसन्धान पद्धति (Economics and Research Methodology)	१००	४०	४ घण्टा	बिषयगत
तृतीय	बीमा तथा समस्या र समाधान (Insurance and Problem Solving)	१००	४०	४ घण्टा	बिषयगत

द्वितीय चरण: कम्प्युटर सीप परीक्षण तथा ब्यक्तिगत अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क: ५०

क्र.सं.	बिषय	पूर्णांक	उत्तिर्णाङ्क	समय	परीक्षा प्रणाली
१	कम्प्युटर सीप परीक्षण (Computer Skill Test)	२०	—	३० मिनेट	प्रयोगात्मक
२	ब्यक्तिगत अन्तर्वार्ता (Individual Interview)	३०	—	—	मौखिक

खण्ड ख
पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र: **ब्यवस्थापन, परियोजना ब्यवस्थापन तथा वित्त (Management, Project Management and Finance)**

समूह	बिषय	प्रश्नको विवरण			समय
		प्रश्न संख्या	अंकभार	पूर्णांक	
क	ब्यवस्थापन	६	५	४०	४ घण्टा
		१	१०		
ख	आयोजना ब्यवस्थापन	३	५	२५	
		१	१०		
ग	वित्त	५	५	३५	
		१	१०		
कूल जम्मा		१००		१००	

समूह क: **ब्यवस्थापन Management)**

निम्न लिखित विषयहरूबाट ६ वटा छोटो प्रश्नहरू र एउटा लामो प्रश्न सोधिने छ । प्रत्येक छोटो प्रश्नको अंकभार ५ हुनेछ भने लामो प्रश्नको अंकभार १० हुनेछ ।

- ❖ ब्यवस्थापन प्रणाली: ब्यवस्थापनको कार्य र प्रक्रिया, ब्यवस्थापनका उदीयमान अवधारणा, ब्यवस्थापकको भूमिका र चुनौति, ब्यवस्थापनका समकालीन चासोहरू (Management System: Management Function and Process, Emerging Concept of Management, Role and Challenges of Manager, Contemporary Issue of Management)
- ❖ ब्यवस्थापन सम्बन्धी विचारधाराहरू: बैज्ञानिक ब्यवस्थापन सिद्धान्त, प्रशासनिक सिद्धान्त, कर्मचारीतन्त्रीय सिद्धान्त, मानव सम्बन्ध विचारधारा, संख्यात्मक विचारधारा (Management Thoughts: Scientific Management Theory, Administrative Theory, Bureaucratic Theory, Human Relation Approach, Quantitative Approach)
- ❖ रणनीतिक योजना: रणनीतिक योजना प्रक्रिया (Strategic Planning: Strategy Planning Process)
- ❖ संगठनात्मक वातावरणको मूल्यांकन: बातावरणीय सुक्ष्म परीक्षण तथा स्वट विश्लेषण (Assessment of Organizational Environment: Environmental Scanning and SWOT Analysis)
- ❖ रणनीति निर्माण तथा कार्यान्वयन: मिसन, भिजन, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा योजना, रणनीति कार्यान्वयन तथा नियन्त्रण (Strategy Formulation and Implementation: Mission, Vision, Goal, Objective, Strategy and Planning, Strategy Implementation and Control)
- ❖ रणनीति कार्यान्वयन तथा नियन्त्रण (Strategy Implementation and Control)
- ❖ संगठनात्मक संरचना: संगठनात्मक ढाँचा, संगठन निर्माण, सवडिभिजन, अधिकार र शक्ति संरचना, विकेन्द्रीकरण, संगठन बिकास र परिवर्तन (Organizational Structure: Organizational Design, Organizing, Subdivision, Power and Authority Structure, Decentralization, Organizational Development and Change)

- ❖ निर्णय प्रक्रिया र समस्या समाधान: निर्णय प्रक्रिया, समूह निर्णय प्रक्रिया, निर्णय प्रक्रिया र सूचना प्रविधि, संकट ब्यवस्थापन, द्वन्द्व ब्यवस्थापन, गुनासो ब्यवस्थापन (Decision Making and Solving Process: Decision Making Process, Group Decision Making, Decision Making and Information Technology, Crisis Management, Conflict Management, Grievances Handling)
- ❖ नेतृत्व र नियन्त्रण: नेतृत्व, सञ्चार, समन्वय, सुपरीवेक्षण, अनुगमन, नियन्त्रण तथा गुण (Leadership and Controlling: Leadership, Communication, Coordination, Supervision, Monitoring, Control and Quality)
- ❖ उत्प्रेरणा: उत्प्रेरणाका सिद्धान्तहरू, सहभागिता, कार्य जीवनको गुण, कर्मचारी टर्नओभर तथा रिटेन्सन (Principles of Motivation, Participation, Quality of Work Life, Employee Turnover and Retention)
- ❖ कार्यसम्पादन मूल्यांकन: कार्यसम्पादन मूल्यांकनको सीमा र पद्धति, कार्यसम्पादनको मूल्यांकन (Performance Evaluation: Criteria and Technique of Performance Evaluation, Administrating Performance Evaluation)
- ❖ मानव संसाधन ब्यवस्थापन: मानव संसाधन प्रणाली, मानव संसाधन योजना, कार्य ढाँचा, कार्य विश्लेषण (Human Resource Management: Human Resource System, Human Resource Planning, Job Design, Job Analysis)
- ❖ बीमा ब्यवस्थापन: बीमा नियमनकारी निकायको संरचना, बीमा नियमनकारी निकायको ब्यवस्थापन, बीमकको ब्यवस्थापन, बीमा ब्यवस्थापनका संभावना र चुनौति (Insurance Management: Structure of Insurance Regulatory Authority, Management of Insurer, Prospects and Challenges of Insurance Management)

समूह ख: आयोजना ब्यवस्थापन (Project Management)

निम्न लिखित विषयहरूबाट ३ वटा छोटो प्रश्नहरू र एउटा लामो प्रश्न सोधिने छ । प्रत्येक छोटो प्रश्नको अंकभार ५ हुनेछ भने लामो प्रश्नको अंकभार १० हुनेछ ।

- ❖ आयोजनाको आधारभूत जानकारी, आयोजना सम्बन्धी अवधारणा र बर्गीकरण (Basic Knowledge of Project, Concept of Project and Classification)
- ❖ आयोजनाको महत्व र क्षेत्र (Importance and Scope of Project)
- ❖ आयोजना प्रस्ताव लेखन (Project Proposal Writing)
- ❖ आयोजना ; Da6wl बजेट (Project Budgeting)
- ❖ लजिकल फ्रेमवर्क विश्लेषण (Logical Framework Analysis)
- ❖ आयोजना ब्यवस्थापन तथा आयोजना ब्यवस्थापनका सिद्धान्त (Project Management and Principles of Project Management)
- ❖ नेपालमा आयोजनाहरूको ब्यवस्थापन तथा आयोजना मूल्यांकन (Project Management in Nepal and Project Evaluation)
- ❖ नेपालका ठूला आयोजनाहरू (Mega Projects in Nepal)
- ❖ परियोजना चक्र (Project Cycle)
- ❖ आयोजनाका चुनौती तथा आयोजनाSf असफल tf (Challenges and Failure of Project)
- ❖ नेपालमा आयोजनाहरू (Development Plans in Nepal)

समूह ग: वित्त (Finance)

निम्न लिखित विषयहरूबाट ५ वटा छोटो प्रश्नहरू र एउटा लामो प्रश्न सोधिने छ । प्रत्येक छोटो प्रश्नको अंकभार ५ हुनेछ भने लामो प्रश्नको अंकभार १० हुनेछ ।

- ❖ वित्तीय प्रणाली तथा वित्तीय बजार: पूँजी बजार, मुद्रा बजार, धितोपत्र बजार, बजार सूचकांक स्टक तथा बोनड भ्यालुएसन (Financial System and Financial Market: Capital Market, Money Market, Securities Market, Market Index, Stock and Bond Valuation)
- ❖ वित्तीय संस्था: बीमक, बैंक, वित्तीय संस्था र अर्थतन्त्रमा तिनको भूमिका (Financial Institutions: Insurers, Banks and Financial Institutions and their role in economy)
- ❖ लगानी विश्लेषण: पूँजीगत बजेटिङ, पूँजीको लागत, पोर्टफोलियो विश्लेषण तथा छनौट (Investment Analysis: Capital, Capital Budgeting, Cost of Capital, Portfolio Analysis and Selection)
- ❖ वित्तीय विवरण विश्लेषण: वित्तीय विवरणको विश्लेषण, वित्तीय पूर्वानुमान अनुपात विश्लेषण (Analysis of Financial Statements: Analysis of Financial Statements, Financial Forecasting, Ratio Analysis)
- ❖ वित्तीय स्थिरता: वित्तीय संकट र वित्तीय स्थिरता, नेपालमा वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम (Financial Stability: Financial Crises and Financial Stability, Financial Sector Reform Program in Nepal)
- ❖ सरकारी वित्तीय प्रणाली: सरकारी वित्त, कर, खर्च र सापटी (Government Finance, Tax, Expenditure and Loan)
- ❖ बीमकको वित्तीय प्रणाली: बीमकको आमदानी, खर्च र बचत (Financial System of Insurer: Income, Expenditure and Surplus of Insurer)

द्वितीय पत्र: अर्थशास्त्र तथा अनुसन्धान पद्धति (Economics and Research Methodology)

समूह	विषय	प्रश्नको विवरण			समय
		प्रश्न संख्या	अंकभार	पूर्णांक	
क	अर्थशास्त्र	८	५	५०	४ घण्टा
		१	१०		
ख	अनुसन्धान पद्धति	८	५	५०	
		१	१०		
कूल जम्मा		१००		१००	

समूह क: अर्थशास्त्र(Economics)

निम्न लिखित विषयहरूबाट ८ वटा छोटो प्रश्नहरू र एउटा लामो प्रश्न सोधिने छ । प्रत्येक छोटो प्रश्नको अंकभार ५ हुनेछ भने लामो प्रश्नको अंकभार १० हुनेछ ।

- ❖ सुक्ष्म अर्थशास्त्र: आर्थिक सिद्धान्तहरू, मागका, सिद्धान्तहरू, उत्पादन र लागतका सिद्धान्तहरू, वितरणका सिद्धान्तहरू (Managerial Economics: Economic Theories, Theories of Demand, Theories of Production and Cost, Theories of Distribution)
- ❖ विकास अर्थशास्त्र: विकासशील अर्थतन्त्रको संरचना र चरित्र, गरिवी, असमानता, जनसंख्या बृद्धि, बसाई सराई र सहरीकरण (Development, Economics: Structure and Characteristics of Developing Economics, Poverty, Inequality, Population Growth, Migration, Urbanization)
- ❖ विकास आयोजना: विकास आयोजनाको प्रकृति, आवश्यकता र प्रक्रिया, विकास आयोजना कार्यान्वयनको समस्या र असफलता, नेपालमा विकासका मुद्दाहरू, आर्थिक विकासका चुनौतिहरू (Development Planning: Nature of Development Planning, Need and Process, Problem of Implementation and Plan Failure, Development Issues in Nepal, Challenges of Economic Development)
- ❖ विकास नीति: आर्थिक उदारीकरण, निजीकरण तथा विश्वब्यापीकरण, नेपालका बर्तमान औद्योगिक, बैदेशिक लगानी, बैदेशिक ब्यापार तथा पर्यटन नीतिहरू (Development Policy: Economic Liberalization, Privatization, Globalization, Current Industrial, Foreign Investment, Foreign Trade and Tourism Policy)
- ❖ सार्वजनिक अर्थशास्त्र: सरकार र बजेट, सरकारी आम्दानी र खर्च, सार्वजनिक खर्च तथा स्रोत परिचालन, वित्तीय घाटा, सार्वजनिक ऋण, बैदेशिक ऋण, वित्तीय नीति (Public Economics: Government and Budget, Government Revenue and Expenditure, Public Debt and Resource Mobilization, Financial Deficit, Public Debt, Foreign Debt, Fiscal Policy)
- ❖ बृहद् अर्थशास्त्र: राष्ट्रिय आय गणना, उपभोग र बचतका सिद्धान्तहरू, बृद्धि सम्बन्धी सिद्धान्तहरू, बृद्धि विरुद्ध स्थिरता, मुद्रास्फिति, भुक्तानी सन्तुलन(Macroeconomics: National Income Accounting, Theories of Consumption and Saving, Growth Theories, Growth vs Stability, Inflation, Balance of Payment)
- ❖ अर्थतन्त्रमा बीमाको योगदान: बीमाशुल्क, रोजगारी, कर, क्षतिपूर्ति, पुनर्बीमा (Contribution of Insurance in Economy: Premium, Employment, Tax, Compensation and Reinsurance)

समूह ख: अनुसन्धान पद्धति (Research Methodology)

निम्न लिखित विषयहरूबाट ८ वटा छोटो प्रश्नहरू र एउटा लामो प्रश्न सोधिने छ । प्रत्येक छोटो प्रश्नको अंकभार ५ हुनेछ भने लामो प्रश्नको अंकभार १० हुनेछ ।

- ❖ अनुसन्धानको परिचय: बैज्ञानिक अनुसन्धान, आधारभूत तथा एप्लाइड अनुसन्धान, संख्यात्मक तथा गुणात्मक अनुसन्धान अर्थशास्त्र र ब्यवस्थापनमा अनुसन्धानको भूमिका(Introduction to Research: Scientific Research, Basic and Applied Research, Quantitative and Qualitative Research, Role of Research in Economics and Management)

- ❖ अनुसन्धानका चरणहरू: साहित्यको पुनरावलोकन, समस्याको परिभाषा, सैद्धान्तिक ढाँचा, हाइपोथेसिस निर्माण (Steps in Research: Literature Review, Problem Definition, Theoretical Framework, Hypothesis Formulation)
- ❖ अनुसन्धान ढाँचा: अनुसन्धान ढाँचा र प्रकार, मेजरमेन्ट तथा स्केलिङ, रिलायविलिटी तथा भ्यालिडिटी अफ मेजरमेन्ट (Research Design: Research Design and Types, Measurement and Scaling, Reliability and Validity of Measurement)
- ❖ नमूना: नमूना ढाँचा, नमूना प्रक्रिया, नमूनाका प्रकार, नमूनाको आकार निर्धारण, नमूना पद्धतिका गल्तिहरू (Sampling: Sampling Design, Sampling Process, Types of Sampling, Determining the Sampling Size, Sampling Errors)
- ❖ तथ्याङ्क संकलन: तथ्याङ्कको वर्गीकरण, प्रश्नावली, अनुसन्धान अन्तर्वार्ता, प्रत्यक्ष निगरानी, अनलाइन अनुसन्धान, स्थलगत ब्यवस्थापन (Data Collection: Classification of Data, Questionnaire, Research Interview, Direct Observation, Online Research, Fieldwork Management)
- ❖ तथ्याङ्क विश्लेषण: तथ्याङ्कको तयारी तथा प्रस्तुति, तथ्याङ्कको संक्षेपीकरण, तथ्याङ्कीय विश्लेषण, गुणात्मक तथ्याङ्कको विश्लेषण (Data Analysis: Preparing and Presenting of Data, Summarizing Data, Statistical Analysis, Analysis of Quantitative Data)
- ❖ अनुसन्धान प्रस्ताव: उद्देश्य, प्रकार, अनुसन्धान प्रस्तावको संरचना निर्माण, अनुसन्धान प्रस्तावको मूल्यांकन (Research Proposal: Objective, Types, Structuring the Research Proposal, Evaluating the Research Proposal)
- ❖ अनुसन्धान प्रतिवेदन: प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण, प्रतिवेदनको प्रकार, प्रतिवेदन लेखनको ढाँचा र शैली, उद्धरण तथा सन्दर्भ ग्रन्थहरूको प्रयोग (Research Report: Presentation of Report, Types of Report, Formats and Styles of Report Writing, Uses of Citation and References)

तृतीय पत्र बीमा (Insurance)

समूह	बिषय	प्रश्नको विवरण			समय
		प्रश्न संख्या	अंकभार	पूर्णांक	
क	बीमा	७	५	४०	४ घण्टा
		३	१०		
ख	समस्या र समाधान	१	५०	५०	
कूल जम्मा		१००		१००	

समूह क: बीमा (Insurance)

निम्न लिखित विषयहरूबाट ७ वटा छोटो प्रश्नहरू र ३ वटा लामा प्रश्नहरू सोधिने छ । प्रत्येक छोटो प्रश्नको अंकभार ५ हुनेछ भने लामो प्रश्नको अंकभार १० हुनेछ ।

- ❖ बीमाको उत्पत्ति र विकास (Origin and Development of Insurance)
- ❖ बीमाको परिचय तथा महत्व (Introduction and Scope of Insurance)
- ❖ जीवन बीमा, निर्जीवन बीमा तथा पुनर्बीमा (Life Insurance, Non Life Insurance and Reinsurance)
- ❖ लघुबीमा (Microinsurance)

- ❖ म्यादी जीवन बीमा, सावधिक जीवन बीमा तथा आजीवन जीवन बीमा (Term Life, Endowment Life and Whole Life Insurance)
- ❖ अग्नी, सामुन्द्रिक, मोटर, हवाई, इन्जिनियरिङ, विविध बीमा (Fire, Marine, Motor, Aviation, Engineering and Miscellaneous Insurance)
- ❖ बीमाका सिद्धान्तहरू (Principles of Insurance)
- ❖ नेपालको हालको बीमा बजारको स्थिति (Current Status of Nepal's Insurance Market)
- ❖ लघुबीमा (Microinsurance)
- ❖ राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासमा बीमा क्षेत्रको भूमिका (Role of Insurance in Development of National Economy)
- ❖ बीमा व्यसायमा बीमा मध्यस्थकर्ताको भूमिका: बीमा अभिकर्ता, बीमा सभेयर तथा बीमा दलाल (Role of Insurance Intermediaries: Insurance Surveyor, Insurance Surveyor and Insurance Broker)
- ❖ बीमा ऐन, २०४९ (Insurance Act, 2049)
- ❖ बीमा नियमावली, २०४९ (Insurance Regulation, 2049)
- ❖ बीमा समितिबाट जारी भएका निर्देशनहरू (Directives Issued by Beema Samiti)

समूह ख: **समस्या समाधान (Problem Solving)**

बीमासंग सम्बन्धित कुनै समस्याको विवरण दिइनेछ । दिइएको समस्याको मुख्य बुँदाहरूको विश्लेषण गरी समस्या निराकरण र्णो ब्यवहारिक सुझाव र सम्बन्धित नीति नियमको ब्यहोरा समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

खण्ड ग

पाठ्यक्रम सम्बन्धी सूचना

१. यो पाठ्यक्रमको रूपरेखा तथा परीक्षा योजनालाई प्रथम चरण (लिखित परीक्षा) तथा दोस्रो चरण (कम्प्युटर सीप परीक्षण र ब्यक्तिगत अन्तर्वाती) गरी दुई भागमा विभाजन गरिएको छ ।
२. प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र दोस्रो चरण (कम्प्युटर सीप परीक्षण र ब्यक्तिगत अन्तर्वाती) मा सम्मिलित गराइनेछ ।
३. यो लिखित परीक्षा योजना एकीकृत परीक्षा प्रणालीको आधारमा बीमा समिति सेवाका प्रशासन समूह अन्तर्गत पर्ने सबै निर्देशक पदको लागि प्रथम, द्वितीय र तृतीय पत्र अनिवार्य हुनेछ ।
४. खुल्ला र समावेशी समूहको एउटै प्रश्नपत्रको माध्यमबाट एकीकृत परीक्षा सञ्चालन हुनेछ ।
५. लिखित परीक्षामा प्रश्नपत्रहरूको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ । प्रतियोगीहरूले नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै माध्यमबाट उत्तर दिन सक्नेछन् ।
६. प्रथम चरण (लिखित परीक्षा) र दोस्रो चरण (कम्प्युटर सीप परीक्षण तथा ब्यक्तिगत अन्तर्वाती) को कूल अंक योगका आधारमा अन्तिम परीक्षाफल प्रकाशित गरिनेछ ।
७. विषयगत प्रश्नका लागि तोकिएका अंकका प्रश्नहरूको हकमा सबै अंकको एउटालामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा दुई भन्दा बढी भाग वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा दुई भन्दा बढी टिप्पणीहरू स्नेध सकिनेछ ।

८. विषयगत प्रश्न हुने पत्र वा विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टा छुट्टै उत्तर पुस्तिकाहरु हुनेछन् । परिक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरुको उत्तर सोही खण्डको उत्तर पुस्तिकामा लेख्नु पर्नेछ ।
९. यस पाठ्यक्रम अन्तर्गतका पत्र वा विषयका विषयबस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरु परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरिएको) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
१०. यो परीक्षायोजना तथा पाठ्यक्रम लागू भएपश्चात यस अघि कायम रहेको परीक्षा योजना तथा पाठ्यक्रम स्वतः खारेज हुनेछ ।

समाप्त